

Saddam, Kaddafi, Aly Salyh, Hariri

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Saddam, Kaddafi, Aly Salyh, Hariri SADDAM, KADDAFI, ALY SALYH, HARIRI

Şol uzyn oteliň eýwanyndaky ýatlamalar gijesi hasam uzady, emma bu ýerde gije «aýdylan» hemme zady gürrüň bermäge wagtymyz ýetenok.

Ol çiliminiň burugsap duran tüssesini üfläp durşuna şeýle diýdi:

«Size syr satyjylaryň heniz satmadyk bir syryny aýdyp bereýin. Bir gün meniň ýanyma Jemgyýetçilik howpsuzlygy upravleniýesiniň müdiri geldi. Ol Homeýniniň Yrakdaky guýruklarynyň gozgalaň turuzma howpunyň bardygyny, munuň myhmansöýüjiligiň şertlerine gabat gelmeýändigini, olaryň meçew bermekden gaýra durmaýandyklaryny aýtdy. Öňünde durmasy kyn zyýaratçylary saklamak we olaryň ömür tanapyny bir gezekde hemişelik ýolmak üçin sagdyn meýilnama işläp düzmegi teklip etdi. Gizlinlik bilen Eýrana bakan ýola çykandygyny ýa-da Eýranyň «SAWAK» howpsuzlyk gullugynyň ony ele salmagy başarandygyny aýdyp, ony çölde hiç kimiň bilmeýän ýerinde gizläp biljegimizi-de sözlerine goşdy.

Men oňa seretdim we şeýle diýdim: «Yragyň myhmanlaryna hyýanat edendiginiň taryha girmegini isleýärsiňmi?» Müdir aljyrap näme diýjegini bilmedi, ötünç sorap gözden ýitdi we soňra boljak

işler boldy».

Ol yzyndan sözlerini şeýle dowam etdirdi:

«Bir ýyldan soň ýokary düzümlü bir howpsuzlyk işgäri ýanyma geldi. Jelal Talabanidir Mesut Barzaniniň ýurduň demirgazygyny Yrak üçin tikenegä dönderendigini, olaryň ikisini-de Bagdada getirip, zäherlemek ýa-da başga bir ýol arkaly halas bolmak üçin amatly pursat teklip edýändigini aýtdy. Gahar bilen jogap berdim: Ikisinem jynym alanok, ýöne Bagdat meniň öýüm. Öz öýümde birini gapana düşürendigimiň gepiniň edilmegini isleýärsiňizmi?»

2015 Uluslararası BESTSELLER

KADDAFİ'NİN SON GECESİ

YASMINA KHADRA

Fransızca'dan çeviren: Arpi Haddeler

kitapyurdu.com

Uzaky otelde düşlän adam üçin bu gije adaty gijeleriň biri dälidi. Ekranlaryň şol günleri täzeden ýat etjegini bilýärdi. Heýkelini amerikan bronemaşynyň tros bilen çekip ýykysynyň,

Jorj Buşuň özünü çukurdan tapyp almagynyň, boýnuna ýüp salnyşynyň wideoýazgylarynyň gaýtadan ýaýlyma beriljekdigini bilip durdy.

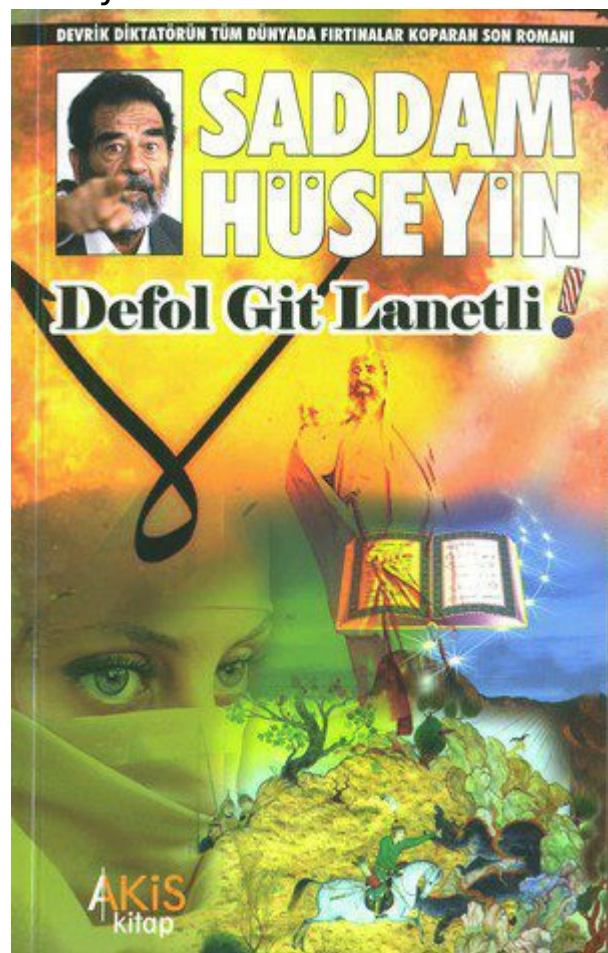
Şonuň üçin ýatlamalar ummanyna çümmek üçin oteliň eýwanynda çetiräk ýere çekildi.

Birdenkä Muammar Kaddafi, Ali Abdylla Salih, Refik Hariri dagy peýda boldy. Ol aýy ýylgyrdy. Megerem bular oňa göwünlik bermäge gelipdiler.

Ol gamgyn ýa-da lapykeç halda däl. «Duşmanyňyzyň sizi öldürmegine päsgel berip bilmeýän bolsaňyz, iň bolmanda onuň sizi pese düşürjek bolma mümkinçiliginden mahrum edip jezalandyryň» diýip pikir etdi.

Ol gelenleri garşy aldy, gelendikleri üçin minnetdarlyk bildirdi we şeýle diýdi:

«Hiç bir lider öz takdyryny özi saýlap almaýar. Onuň özi takdyrynda näme ýazylan bolsa, şonuň üstünden barýar. Men türkana däl. Men adamlary aýna gyýçaklarynyň üstünde ýöreýän çarkandakly taryhyň ogly. Ölümimiň meni toýnuk gurap barýan ýyllaryň yzyndan ýa-da oslagsyz ýagdaýda ýüregagyry bilen almagyna garaşamokdym. Takdyr ölümimiň ýaşan ömrüme meňzeş bolmagyny, duşmanlarymyň ýüzünde partlan gülle bolmagymy isleýärdi».

Ali Salyh eşidýän zatlaryna geň galmady. Kaddafiniň belli bir derejede görübilmezçilik duýgusy oýandy we Saddam Hüseyiniň Homeýni hakdaky sözleriniň oňa Ymam Musa es-Sadra kesgittän takdyryny ýatlatmak üçin bilgeşleýin ümleme bolmasyndan gorkdy.

Hernä nägilelik bildirme pikirinden el çekdi. Hariri Saddam maşgalasynyň we halkynyň çeken horlugyndan sapak almandyr diýen netijä geldi, ýöne ýüzüni üýtgetmedi.

Saddam sözüni dowam etdirdi:

«Eýran bilen Bagdadyň köçelerinde uruşmajak bolup araçäkde uruşdym. Onuň taryhyň hasaplaryny görmäge taýýarlanandygyny bilýärdim. Paul Bremeriň we Kasym Süleýmanynyň goltugyndan çykan adamlaryň garpyşygyna sahna bolan Yraga näme bolandygyny gördüňizmi?

Döwlet howpsuzlygy uprawleniýesiniň müdiriniň maslahatyny ret edendigime puşman edemok. Soňky hökümi taryh sudunyň öz ygtyýaryna goýýaryn. Ýeri gelende, Kuweýti okkupirlemegi inkär etmedigimi-de aýdaýyn. Iň ýakynymdaky adamlar maňa meçew berdi, menem soňuny saýman gapyl hereket etdim. Güýç duýgusy serhoşlugyň iň ýamanydyr. Belki-de, köne saman sowrup bar aýbomyzy açaymasyn diýip meni ölüme höküm etmäge gyssandylar. Başyma gelenlere geň galmadym. Uruşdym, öldürdim, öldürildim. Aly gardaş, käbir tapawutlaryň bardygyna garamazdan, seniňem üçinem şeýle bolandygyny aýdyp biljek. Muammar gardaş, ýagdaý seniň üçinem şeýle. Emma Refik Haririniň günäsi näme boldy-da öldürildi? Ol Beýrutyň jaýlaryny abatlapdy we şäheri urşuň weýrançylygyndan halas edipdi.

Süleýmanynyň has soňra Bagdatda edişi ýaly Gazy Kenanyň we Rüstem Gazalynyň prezidentlerini we hökümetleri bellän döwründe gülleler bilen däl-de, parahatçylykly ýollar bilen ýurduň öz ykbalyny özi kesgitleme mehanizmini we hökmürowanlygyny gaýdyp almagyň gamyny iýdi».

Aly Salyh şeýle diýdi:

«Dogry. Uruşdym, öldürdim, öldürildim. Emma meni öldürenler Ýemeni-de öldürdi. Halka, döwlete, döwletiň özbaşdaklygyna, öz ykbalyny özi kesgitleme mehanizmlerine eden ýamanlyklaryna bir serediň-ä. Ýemen şonsuzam-a ýaşar ýaly ýurt däl. Geografiýasy kötelli, taryhy belentli-pesli. Elimde bomba saklap duran ýaly ýurdy dolandyrdym. Manýowrlar etdim, konfliktleri gijikdirdim, uruşdym, ýaraşdym. Ýöne bularyň barsyndan jebislik orta çykardym we şony-da gorap sakladym.

Meni tä çakýança ýylanlaryň üstünde tans etdim. Meniň ýurdum üçin edenlerim bilen husileriň ýurdumyza edenlerini deňeşdirmegi taryhyň öz ygtyýaryna goýýaryn».

Yzyndan Kaddafi gürledi:

Rejimiňi öldüren we seniň öldürülmegiňe ýardam eden amerikanlar ençeme ýyl öň meni-de öldürmäge synanşypdylar. Istrebitelleri ýatýan otagyma çenli geldi peläketleriň. Dar agajynyň ýüpünde hallan atan meýdiňi gören günüm gorkandygymy senden gizläp bilmerin. Saňa bolan az-kem görübilmezçiligimiň bardygyny-da gizlämok.

Egilmän, бүкүlmän maňlaýyňda ýazylana bakan başyňy dik tutup ýörediň. Seni öldürenleri gözüňde ýaş görme begenjinden mahrum etdim. Menden öýkelidigiňi bilýän, öň ötünç soramadygam bolsam, şumat senden ötünç soraýaryn. Eýranyň Bagdada atan birinji raketasynyň biziň ammarlarymyzydandygy ýadyma düşüp dur.

Aslynda Eýrana raketa iberme babatda Abdyssalam Jalud ýaly höwesli-de däldim welin, gaflatyň ýesiri boldum-da. Bular biziň takdyrymyz. Menem uruşdym, öldürdim, öldürildim.

Başdan geçirmelerim zulum edenlerim we çagalarym diýýän adamlar tarapyndan öldürilmegim bilen soňlandy. Meniň maşgalamam agyr betbagtçylygy başdan geçirdi, çagalarymy mazarlaryň, göztussag saklanýan merkezleriň we gizlin tussaghanalaryň arasynda paýlaşdyrdym».

Hariri aýy gylumsiräp, şeýle diýdi:

«Aýyplaşmaň welin, siziňki ýaly doly ýa-da çylşyrymly geçmişim-ä ýok. Ne uruşdym, ne öldürdim, ýöne şonda-da öldürildim. Palestinaly lider Wedi Haddad bilen başdan geçirmelerim arap identičnosty babatda erjel ýaş ýigidiň ömrüniň bary-ýogy gysgajyk bölüminden ybarat. Men saýlawlar bilen häkimiýete geldim. Ýolbaşçynyň edara binasyna öňki gapydan girdim. Haýsydyr bir öwrülişige ýa-da döwlet agdarlyşygyna öňbaşçylyk etmedim. Meni 1559-njy belgili karara goşulanym üçin günäkärleýärler. Ölümi däl-de, parahatçylykly ösüşiň pikirini edýän adaty ýurtda ýaşamagy niýetine düwen biri günäkär saýylmalymy? Bedenim Beýrut köçelerinde asmana sowruldy diýip gynanamok. Men Beýrut deňiz duralgasynyň, ruhunyň, many-maňzynyň asmana sowrulyşy ýaly asuda ýurdumyňam asmana uçup gidendigine gynanýaryn. Meniň bar günäm bombalary ýerleşdirenleriň sebäp bolan gijesinde çyra ýakmakdan aňry geçenok. Yragy weýran eden sarsgynyň meni-de ýurdum bile bile

düňderip taşlamagyna garaşmandym».

Şol uzyn oteliň eýwanyndaky ýatlamalar gijesi hasam uzady, emma bu ýerde gije «aýdylan» hemme zady gürrüň bermäge wagtymyz ýetenok.

kitapcy.ru

Gassan ŞERBIL,

«Şarku'l Avsat» gazetiniň baş redaktory.

Sişenbe, 21.03.2023 ý. Publisistika